

3. Výkonnost odvětví

Meziroční pokles HPH hlubší než před rokem vinou zejména nepříznivého vývoje na počátku roku 2013; náznaky mezičtvrtletního oživení zatím déle nepotvrzeny

Výkonnost odvětví české ekonomiky, měřená sezónně očištěným objemem v nich vytvořené hrubé přidané hodnoty (HPH), za 1.-3. čtvrtletí 2013 reálně meziročně poklesla o 1,3 % (ve stejném období loňského roku o 0,6 %). Za nepříznivým výsledkem stojí především vývoj na počátku roku (1. čtvrtletí -1,8 %), od 2. čtvrtletí se meziroční pokles dynamiky tvorby HPH po více než dvou letech již neprohluboval (přesto zůstala její výše po všechna čtvrtletí roku 2013 zřetelně pod loňskou úroveň). Mezičtvrtletně HPH oslabuje již od konce roku 2011, ojedinělý mírný růst v 2. čtvrtletí 2013 (+0,2 %) nebyl zatím dále potvrzen (3. čtvrtletí -0,7 %).

Meziroční růst HPH zatím omezen jen na výrobu dopravních prostředků a na ně navázaných průmyslových oborů a také na některé segmenty finančního sektoru

V rámci odvětví rostla meziročně výše HPH jen v některých segmentech finančního sektoru (v celém peněžnictví a pojišťovnictví za 1-3. čtvrtletí 2013 o osminu), zčásti i vlivem nízké srovnávací základny loňského roku. Diferencované byly také trendy v klíčovém odvětví - zpracovatelském průmyslu -, kde celkový vývoj (-1,4 %) zastíňoval růst HPH v automobilovém průmyslu a s ním provázaných oborů (např. výrobě pryže a plastů). Obnovení vysoké dynamiky růstu nových průmyslových zakázek (zejména ve výrobě dopravních prostředků) se ve 3. čtvrtletí v celém zpracovatelském průmyslu výrazněji promítlo prozatím pouze do vyšší odpracované doby (meziročně +6 %, v 1. letošním pololetí -1 %), HPH poklesla meziročně o procento a proti 2. čtvrtletí 2013 stagnovala. Meziročně slabší tvorbu HPH naopak zaznamenaly energetika, především těžební průmysl.

Dlouhodobý pokles HPH pokračoval také letos v zemědělství (i vlivem vyšší mezipotřeby) a stavebnictví (vinou nedostatku velkých veřejných i soukromých zakázek)

Navzdory dobré sklizni obilí poklesla téměř o desetinu přidaná hodnota v zemědělství, objem vstupů v tomto odvětví rostl rychleji než produkce. Pokles přidané hodnoty v agrárním sektoru je dlouhodobějším jevem, za poslední čtyři roky se HPH reálně snížila o třetinu. Negativní tendence dlouhodobě přetrvávají také ve stavebnictví, kde vedle poklesů přidané hodnoty (v 1.-3. čtvrtletí 2013 meziročně o -3 %) neustává ani redukce zaměstnanosti (s hlubšími úbytky pracovních míst nezaměstnaneckého charakteru). O vleklé krizi tohoto odvětví svědčí i prohloubení meziročních poklesů odpracované doby (z loňských -1,5 % na -7,5 % v 1.-3. čtvrtletí 2013) podobně jako absence náznaků pozitivního vývoje v průběhu roku 2013.

Mělký meziroční pokles HPH kontrastoval ve většině odvětví služeb s mírným růstem zaměstnanosti i odpracované doby

V rámci služeb se dynamika přidané hodnoty meziročně s výjimkou finančnictví příliš neodlišovala. Významněji (proti průmyslu) rostla v pojetí národních účtů celková zaměstnanost (v informačních a komunikačních činnostech, u nemovitostí, ale i ve veřejných službách). V samotném 3. čtvrtletí 2013 narostla odpracovaná doba napříč všemi obory (v informační a komunikačních činnostech meziročně až o desetinu) vyjma obchodu, dopravy, ubytování a pohostinství (kde zůstala na loňské úrovni).

Průmyslová produkce ve 3. čtvrtletí meziročně výrazně ožila vlivem růstu výroby dopravních prostředků a jeho subdodavatelských odvětví...

Přestože výkon průmyslu pohledem meziročního indexu produkce v úhrnu za tři letošní čtvrtletí reálně o 1,3 % oslabil, v průběhu roku bylo patrné zpomalování poklesu (produkce se mezičtvrtletně mírně zvyšovala), které ve 3. čtvrtletí 2013 přešlo v růst +3,9 % (po odstranění kalendářních variací o +1,3 %, v 1. a 2. čtvrtletí shodně -2,8 %). Zatímco výkon v 1. čtvrtletí zčásti ovlivnila vyšší meziroční základna (vlivem dobíhajících dobrých výsledků v oborech výroby motorových vozidel a elektrických zařízení na počátku roku 2012), v samotném 3. čtvrtletí 2013 průmyslovou produkci podpořilo viditelné oživení zahraniční poptávky (především u výroby dopravních prostředků). Prohloubil se naopak pokles produkce v těžebním průmyslu (ta za tři letošní čtvrtletí ubrala meziročně o celou sedminu), odvětví je v poklesech již osm čtvrtletí v řadě. Jako jedno z mála však výrazně nepocítilo okamžité důsledky hluboké recese v roce 2009.

...produkce však posílila ve 4/5 zpracovatelských odvětví, vč. hutnictví, naopak nízká zahraniční poptávka dlouhodobě sráží výrobce počítačů...

Zatímco v celém loňském roce i v 1. polovině roku 2013 zaznamenávala meziroční růst produkce pouze necelá třetina zpracovatelských oborů (nejčastěji výroba elektrických zařízení, strojů a také chemický průmysl), ve 3. čtvrtletí 2013 více než čtyři pětiny oborů - především automobilový průmysl (+13,6 %) a jeho subdodavatelské obory. K mírnému růstu se ve 3. čtvrtletí po téměř dvou letech vrátilo i hutnictví a se stavebnictvím propojené odvětví výroby ostatních nekovových minerálních výrobků, z menších oborů také nábytkářství. Hluboký pokles zahraniční poptávky si vybírá daň u výrobců počítačů, elektronických a optických přístrojů, jejichž produkce klesá již devět čtvrtletí v řadě (za poslední dva roky reálně oslabil)

...na příznivé loňské výsledky nenavázal chemický průmysl a jeho návazné obory

téměř o třetinu).

Naopak na relativně úspěšný loňský rok nenavázal chemický průmysl, jakož i s ním propojená výroba koksu a rafinovaných ropných produktů. Podobný vývoj zaznamenala i energetika potýkající se mírnými, ale setrvalými meziroční poklesy produkce (-3 až -4 %) ve všech letošních čtvrtletích.

Reálná produkce většiny průmyslových oborů stále pod úrovní vrcholící konjunktury - zejména těžební průmysl, hutnictví, výroba počítačů, oděvní a kožedělný průmysl, nábytkářství a výroba nápojů

Dosavadní letošní průmyslová produkce se stále nacházela reálně o 5 % pod úrovní období vrcholící konjunktury (1.-3. čtvrtletí 2008), z dílčích oborů jí překonala pouze výroba dopravních prostředků (o třetinu), elektrických zařízení (o pětinu) a také váhově menší a výrazně exportně orientovaný farmaceutický průmysl. Na rozdíl od předchozích let se letos v úhrnu nelišila dynamika průmyslové produkce odvětví orientovaných na krátkodobou, dlouhodobou spotřebu či investice. Ve 3. čtvrtletí 2013 ve všech těchto kategoriích meziročně posílila, nejvíce (vlivem obnovení růstu automobilového průmyslu) u produkce pro investice (+7 %), významný byl ale také růst produkce odvětví zaměřených převážně na výrobu meziproductů (+5,5 %).

3. čtvrtletí přineslo rekordní růst hodnoty nových zahraničních zakázek u výrobců motorových vozidel a také meziroční oživení tuzemských zakázek u většiny hlavních průmyslových oborů

Po mírných poklesech v 1. polovině roku 2013 posílila ve 3. čtvrtletí hodnota nových průmyslových zakázek meziročně o osminu (nejvyšší tempo od konce roku 2010). Po třech čtvrtletích stagnace v letním období raketově ožila především zahraniční poptávka po motorových vozidlech, jejíž meziroční růst (38 %) byl nejvyšší za poslední dekádu, podobně jako u ostatních dopravních prostředků (především výroba lokomotiv). Slabšími tempy (o desetinu za rok), ale stabilně (více než 3 roky) roste zahraniční poptávka také po kovových konstrukcích a kovodělných výrobcích, též po farmaceutických či textilních výrobcích (kde kompenzuje větší výkyvy domácí poptávky). Růst byl ve 3. čtvrtletí patrný nejen u zakázek ze zahraničí (+15 %), ale i u většiny tuzemských průmyslových odvětví (celkově +9 %, nejvíce u výroby dopravních prostředků). K souběžnému poklesu domácích i zahraničních zakázek dochází z hlavních odvětví od počátku roku 2013 pouze u chemického průmyslu.

Provozní zisk podniků ve zpracovatelském průmyslu v 1.-3. čtvrtletí meziročně o desetinu nižší, v těžbě o celé tři čtvrtiny

Dynamika tržeb průmyslových firem úzce souvisí s vývojem jejich produkce. Také v 1.-3. čtvrtletí 2013 pokračovala dlouhodobá tendence (přerušena jen v letech 2005 a 2008) předstihu dynamiky nominálních tržeb z přímého vývozu (meziročně +3 %) nad tržbami domácími (-3 %). Především pokles produkce i tržeb v 1. pololetí 2013 se promítl do finanční pozice podniků. Jejich provozní hospodářský výsledek byl v případě zpracovatelského průmyslu za letošní tři čtvrtletí meziročně o desetinu slabší, v těžbě a dobývání dosahoval pouze čtvrtiny loňského hodnoty.

Hluboké propady produkce v pozemním i inženýrském stavitelství, produkce v 1. polovině roku 2013 reálně na úrovni dosažené před 12 lety

Stavebnictví zasažené dlouhodobým poklesem domácí poptávky si nepříznivě tendence udržovalo i během roku 2013. Jeho produkce za tři letošní čtvrtletí reálně propadla o 10,5 % (loni o 7 %), bez významnějšího rozdílu mezi pozemním a inženýrským stavitelstvím. Za prohloubením dynamiky poklesu stál vývoj v 1. pololetí (částečně poznamenaný i nepřízní počasí), v samotném 3. čtvrtletí se meziroční pokles produkce již mírnil (po očištění o kalendářní variace na -7,8 %), ta v mezičtvrtletním vyjádření dokonce stagnovala. Stavební produkce reálně meziročně klesá již šestnáct čtvrtletí v řadě, odhlédneme-li od 1. čtvrtletí 2011, kdy byl mírný růst produkce výsledkem velmi nízké srovnávací základny předchozího roku. Naposled byl celoroční růst v odvětví zaznamenán v roce 2007. Reálná hodnota produkce jak v pozemním, tak i inženýrském stavitelství se ve 3. čtvrtletí 2013 nacházela na úrovni dosažené ve stejném období roku 2003, proti vrcholu konjunktury (3q.2008) byla v obou případech nižší o celou čtvrtinu.

... ve 3. čtvrtletí 2013 zůstala vlivem příznivějšího vývoje v pozemním stavitelství na úrovni předchozího čtvrtletí

Přetrvávající nízká investiční aktivita v ekonomice stlačuje hodnotu nových zakázek na historická minima...

Dlouhodobý utlum tuzemských investic v podnikovém i vládním sektoru se promítá do rekordně nízkých hodnot nových stavebních zakázek. Ty se za 1.-3. čtvrtletí 2013 (u podniků 50 a více zaměstnanci) meziročně snížily téměř o desetinu, v pozemním stavitelství bezmála o pětinu (v absolutním vyjádření na nejnižší hodnotu v novodobé historii), v inženýrském stavitelství vzrostly o 3 % (vlivem rekordně nízké srovnávací základny). V průběhu letošního roku se dosud nevyskytly významnější náznaky oživení. Hodnota nových zakázek za pět let poklesla o polovinu (u pozemních staveb), resp. o 40 % (u inženýrských staveb). Oslabil trend ke snižování průměrné hodnoty nově uzavřené zakázky (za tři letošní čtvrtletí 3,3 mil., před dvěma lety 3,9 mil. korun). Nedostatek nových zakázek se na konci 3. čtvrtletí 2013 promítl i do hodnoty veškerých stavebních zakázek (v celkové výši 131 mld. korun, meziročně téměř o sedminu menší).

... významnější náznaky oživení se na rozdíl od průmyslu ve 3. čtvrtletí neobjevily

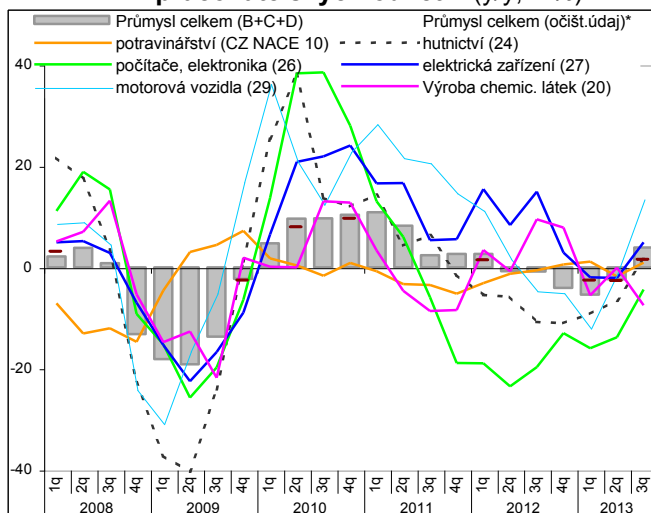

<p>Prohloubení meziročního poklesu celkové zásoby dosud nerealizovaných stavebních zakázek od veřejného i soukromého sektoru</p>	<p>Na rozdíl od předchozích let se u stavebních podniků k hlubokému propadu hodnoty celkových veřejných zakázek (o pětinu) přidal meziroční hloubkou srovnatelný pokles soukromých zakázek. Nižší objem těchto zakázek nemohl být kompenzován dynamickým nárůstem váhově dosud okrajových zakázek ze zahraničí (+32 %), ty na konci 3. čtvrtletí tvořily šestinu hodnoty všech zakázek stavebních podniků. Naopak zásoba veřejných stavebních zakázek byla proti roku 2008 nižší více než o polovinu a jejich podíl na veškerých zakázkách stavebních podniků poprvé v historii klesl pod 50% hranici. V roce 2013 se propad evidenčního počtu zaměstnanců dále prohloubil, za pět let nepřetržitých poklesů tak ztratilo stavebnictví ve fyzických osobách přes 50 tisíc zaměstnanců. Dlouhodobé poklesy produkce se odrážejí i v neustále se tenčících provozních ziscích stavebních podniků - ty byly za tři letošní čtvrtletí meziročně o třetinu slabší (podobným tempem klesaly i v loňském roce) a proti stejnému období roku 2010 byly na čtvrtinové úrovni.</p>
<p>Dlouhodobý pokles provozních zisků stavebních podniků, prohloubení meziročních ztrát pracovních míst</p>	<p>Počet zahájených bytů klesal již pátý rokem řadě, proti vrcholící konjunkturu byly jejich počty v úhrnu za devět letošních měsíců poloviční. Meziročně vzrostly pouze byty v bytových domech (+6 %) a z regionů zejména byty zahájené v Praze (+18 %). Naopak rekordně nízké úrovně dosahovala výstavba bytů v domech pro seniory (295 j.), jejíž intenzita však nebyla vysoká ani v předchozích šesti letech (spíše než o nízké poptávce to svědčí o investiční připravenosti obcí, popř. dotační politice z veřejných rozpočtů). Počet dokončených bytů v 1.-3. čtvrtletí 2013 meziročně o desetinu poklesl na 10-leté minimum bez významnějších rozdílů dle druhů staveb.</p>
<p>Setrvalý pokles zahájené i dokončené bytové výstavby, rekordně nízké počty zahájených bytů v domech pro seniory</p>	<p>Dosavadní letošní vývoj reálných tržeb ve vybraných službách¹ se výrazně neodlišuje od tendencí z posledních čtyř let. Od počátku roku 2013 meziročně poklesly o 1,4 %, v samotném 3. čtvrtletí o 0,3 % (po očištění od kalendářních variací o 2 %). Již téměř čtyři roky pokračuje mírný růst tržeb v dopravě a skladování (za 1.-3. čtvrtletí +2,6 %), především zásluhou skladování a vedlejší činnosti v dopravě (+4 %), meziročně vyšší tržby však generovaly všechny hlavní druhy dopravy, vyjma poštovních a kurýrních činností (-7,1 %). Tempo růstu tržeb ve váhově nejvýznamnější pozemní a potrubní dopravě během roku 2013 posilovalo, patrně i díky oživení v průmyslu. Pokračoval diferencovaný vývoj v sektoru ubytování, stravování a pohostinství, kde více než tři roky trvá růst tržeb za ubytování (1.-3. čtvrtletí +2,1 %). Stravování a pohostinství se dlouhodobě potýká s problémy, přestože se hloubka poklesů reálných tržeb letos zmírnila (na -0,7 %) a ve 3. čtvrtletí poprvé od roku 2007 zaznamenalo růst. Za posledních pět let však tržby propadly o celou pětinu.</p>
<p>Mírný meziroční pokles tržeb ve službách přetrvával i během roku 2013...</p>	<p>Výrazně oslabil dynamiku růstu tržeb pracovních agentur (+3,9 %, za čtyři roky však tržby vzrostly o dvě třetiny). Sítila poptávka po poradenství v oblasti řízení podniků (+5,1 %) a v telekomunikačních činnostech či bezpečnostních a pátracích službách. V mírném růstu stále pokračuje i výzkum trhu a veřejného mínění. Citelnější pokles tržeb postihl většinu informačních a komunikačních činností, oblasti nemovitostí, architektonické a inženýrské činnosti, cestovní kanceláře a zejména reklamní činnosti (meziročně o sedminu, od počátku hluboké recese se snížily o více než dvě pětiny).</p>
<p>...oživující průmysl přispěl k vyšším tržbám v dopravě a skladování, zahraniční cestovní ruch v odvětví ubytování, změny na trhu práce pak pracovním agenturám a poradenství v oblasti řízení</p>	<p>Rok trvajícím meziročním pokles tržeb v maloobchodu (vč. motoristického segmentu) byl ve 2. čtvrtletí 2013 zastaven, ve 3. čtvrtletí pak růst zesílil na +2,6 % (po očištění od kalendářních variací o +1,0 %). V úhrnu za 1.-3. čtvrtletí tržby reálně stagnovaly. Tržby během roku 2013 táhl vzhůru především motoristický segment, který se po čtyřech čtvrtletích vrátil k růstu (ve 2. čtvrtletí +3,6 %, 3. čtvrtletí +8,7 %), a to jak v případě obchodů, tak i údržby motorových vozidel. Posilovaly také tržby za nepotravinářského zboží, které se v mírných meziročních poklesů na počátku roku (-0,5 %) dostaly k růstu ve 3. čtvrtletí (+2,2 %). Již devět čtvrtletí naopak pokračoval mírný pokles reálných tržeb v obchodech s převahou potravin (ve 3. čtvrtletí -0,2 %). Dlouhodobě oslabují i tržby za prodej pohonných hmot (-4 %).</p>
<p>Hluboký pokles tržeb u reklamních činností</p>	<p>K vysokým růstům z doby vrcholící konjunktury se během roku 2013 vrátili internetoví prodejci (+25 %). Slevové strategie pomohly i prodejcům počítačových a komunikačních zařízení (+9 %), oděvů a obuvi (+4 %). V ostatních specializovaných prodejnách tržby pouze stagnovaly (knihy, papírenské zboží, výrobky pro kulturu a rekreaci) či mírně oslabil (výrobky převážně pro domácnost; farmaceutické,</p>
<p>Od 2. čtvrtletí obnoven mírný růst maloobchodních tržeb vlivem oživení v motoristickém segmentu a u nepotravinářského zboží, vč. internetových prodejů</p>	
<p>Silnějšími tempy pokračoval pokles maloobchodních tržeb z prodejů pohonných hmot, za pět let byly tržby reálně nižší o sedminu</p>	

¹ Nezahrnují odvětví obchodu, peněžnictví a pojišťovnictví, vědy a výzkumu a také veřejných služeb

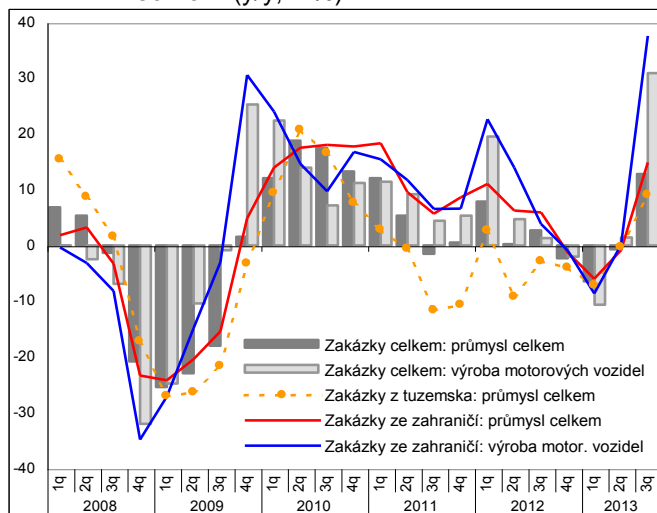
zdravotnické a drogistické zboží, nábytek, elektrospotřebiče a elektronika).

Graf č. 5 **Produkce v průmyslu a vybraných zpracovatelských odvětví (y/y, v %)**

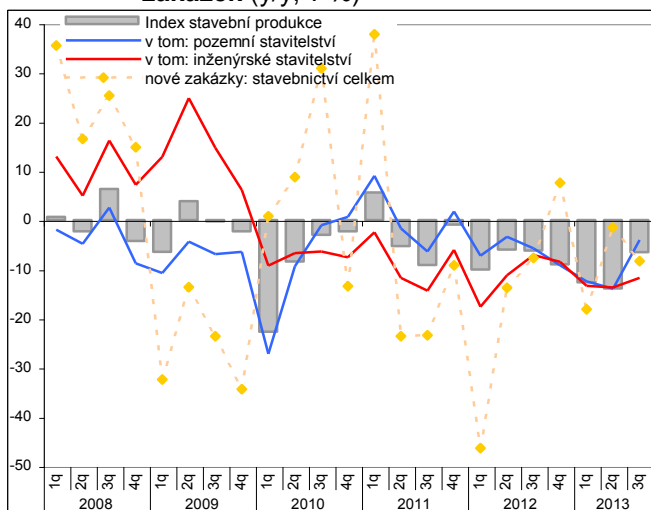
* očištěný údaj o počet pracovních a kalendářních dní

Graf č. 6 **Nové zakázky ve výrobě aut a v průmyslu celkem (y/y, v %)**

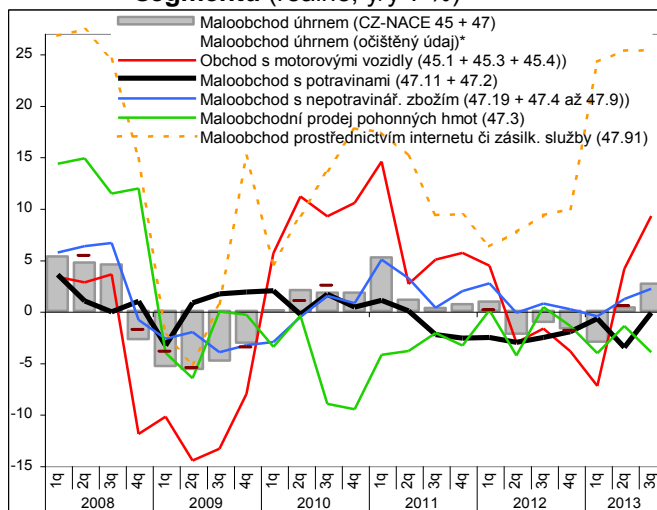
Pramen: ČSÚ

Graf č. 7 **Stavební produkce a hodnota nových zakázek (y/y, v %)**

* očištěný údaj o počet pracovních a kalendářních dní

Graf č. 8 **Tržby v maloobchodě vč. motoristického segmentu (reálně, y/y v %)**

Pramen: ČSÚ

